

Костюченко Н. П.
кандидат економічних наук

Kostiuchenko Nataliia
PhD in Economics

ЕВОЛЮЦІЯ КЛАСИЧНИХ ТА СУЧАСНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАННЯ ВПЛИВУ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НА РІВЕНЬ ЗАЙНЯТОСТІ

Анотація. У роботі проаналізовано еволюцію поглядів класичних та сучасних теоретичних підходів до вивчення питання впливу монетарної політики на рівень зайнятості за допомогою історичного методу дослідження. Визначено головні течії, точки зору та основні показники, які використовувалися для вивчення питання впливу монетарної політики на зайнятість, в історичному контексті. У роботі також надано інформацію щодо використання класичних інструментів монетарної політики країнами та центральними банками під час кризи. Дано порівняльну характеристику елементів класичного та сучасного підходів до вивчення впливу монетарної політики на зайнятість у формі таблиці. На основі викладеного матеріалу зроблено висновки та надано рекомендації щодо подальшого вивчення питання впливу монетарної політики на зайнятість.

Ключові слова: монетарна політика, зайнятість, теоретичні підходи, європейський центральний банк, інфляція, безробіття, технології, бізнес-цикли.

Вступ та постановка проблеми. Ідеї класичної економіки знайшли застосування на практиці, зокрема в монетарній політиці країн – членів Європейського Союзу, що входять до Єврозони. Країни Єврозони провадять спільну монетарну політику або шляхом контролю грошової маси, даючи змогу відсотковій ставці пристосуватися, або шляхом регулювання відсоткової ставки, даючи змогу пристосуватися грошовій масі [1, с. 415]. Сьогодні центральні банки деяких розвинених країн, у тому числі США, Канади та Великої Британії, покладаються на відсоткові ставки, а не на грошову масу як основний інструмент грошово-кредитної політики країни. Це також стосується ЄЦБ. Монетарна, або грошово-кредитна, політика – один із видів стабілізаційної чи антициклічної політики, спрямованої на вирівнювання циклічних коливань економіки (разом із фіскальною, зовнішньоторговельною, валютною політикою) [2, с. 20; 3, с. 58]. Метою будь-якої стабілізаційної, а отже, монетарної, політики держави є забезпечення економічного зростання, повної зайнятості ресурсів, стабільності цін, рівноваги платіжного балансу. Із плином часу підходи до вивчення монетарної політики та її регулювання зазнали значних змін. Методи, які були ефективними та застосовувалися в один проміжок часу, не завжди мають актуальність у реаліях кризових явищ сьогодні. Процес вивчення та еволюція до підходів аналізу ефективності монетарної політики та її впливу на зайнятість зазнали значних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні теоретико-методологічні та практичні аспекти питання впливу монетарної політики на зайнятість відображені в роботах таких зарубіжних та вітчизняних учених, як: J. Niehans, H. Visser, R. Vaubel, T. Palley, P. Benigno, M. Cacciatore, M. Friedman, E. Phels, T. Sargent, F. Langot, B.V. Козюк, В.І. Міщенко.

Метою даної роботи є аналіз класичних та сучасних теоретичних підходів до вивчення монетарної політики та її впливу на зайнятість. Необхідно зрозуміти, які класичні погляди можуть бути використані на сучасному етапі, як сучасні закордонні вчені застосовують класичні точки зору та модернізують аналіз монетарної політики новими підходами. Виявлення найбільш критичних та важливих

елементів теоретичних підходів західних класичних та сучасних вчених та досвід зарубіжних досліджень є логічним кроком для вивчення проблеми подолання безробіття за допомогою важелів монетарної політики для України.

Результати дослідження. Перша теорія, так звана «класична», започаткована працею Адама Сміта «Дослідження про природу та причини добробуту націй», згідно з якою «невидима рука» ринку гарантує порядок і послідовність капіталістичної економічної системи.

Найяскравішим представником цієї теорії був французький математик і економіст Леон Вальрас, який у 1874 р. розробив модель загального економічного балансу, згідно з якою ринкова економіка розглядалася як динамічна саморегулююча система, спроможна гармонічно інтегрувати нові елементи та позбуватися тимчасових дисфункцій. Спираючись на цю ідею, дослідники стверджують, що ринкова економіка має механізми, яких достатньо для своєчасного реагування на шоки, а тому жодне зовнішнє втручання не потрібне [4, с. 113–120].

Меркантилісти, своєю чергою, стверджували, що гроші стимулюють виробництво [1, с. 411]. Однак найпоширенішим є припущення А. Сміта, «локус класікус» у галузі ірраціональних очікувань в економіці, про те, що «шанси отримати прибуток кожною людиною більшою чи меншою мірою перебільшені», а ірраціональне відхилення у цьому разі є наслідком «завищеної оцінки» більшістю людей своїх здібностей та «абсурдної впевненості у своєму успіху» [5, с. 35]. Д. Хьюм пояснив формулювання пропозиції грошей ендогенними чинниками внаслідок видобутку золота та завдяки міжнародним потокам. Він також стверджував, що ціни, зважаючи на товарний арбітраж, не можуть істотно різнитися. Аналіз Хьюма послужив точкою відліку для другого розгалуження класичної теорії [1, с. 417].

Представник теорії глобального монетаризму Д. Рікардо описує рівновагу, у якій резерв металевих грошей у світі розподіляється (чи перерозподіляється) пропорційно до рівня економічної активності кожної з країн [6, с. 26–45]. В «Економічній теорії добробуту» А.С. Пігу пояснює, що заробітна плата не може бути абсолютно гнучкою, що її регулювання потребує місяців і що в

погані часи зайнятість за «еластичної» заробітної плати вища, ніж за негнучкої. Якщо наймані працівники наполягають на реальній заробітній платі, що перевищує їх «економічний рівень», мимовільним наслідком стає дуже високий рівень безробіття. У праці «Коливання промислової активності» йдеться про те, що безробіття є наслідком занадто високої заробітної плати працівників. Як механізм збільшення зайнятості в кризовій ситуації А.С. Пігу запропонував зростання реального доходу, коли темпи скорочення номінальної заробітної плати нижчі за темпи зміни цін. Це забезпечить зростання реальної заробітної плати, і, відповідно, збільшаться сукупний попит, випуск продукції і зайнятість [1, с. 420].

Містком між старою та новою класичною економікою стала «неокласична» економіка, яка переосмислила традиційні класичні уявлення з урахуванням спричинених пануванням ідей «загальної теорії». По-новому була представлена макроекономічна модель IS-LM, яка описує загальну макроекономічну рівновагу, що утворюється шляхом комбінування моделей рівноваги на товарному (крива IS) та грошовому (крива LM) ринках. Цю роботу розпочали 1820 р. Т. Курно і Г. Госсена і завершили до початку Першої світової війни. Переосмислення ідей також стосувалося з'ясування деяких нюансів традиційних класичних ідей, таких як багатство, за А.С. Пігу, і вплив реального балансу на попит на товари, а також залучення нових елементів, таких як спекулятивний попит на гроші та чіткий аналіз товарного ринку на макроекономічному рівні [4, с. 130]. Окрім того, деякі елементи традиційних уявлень, таких як «кількісна теорія», «теорія позикових коштів», «закон Сея» і дихотомія між реальним і грошовим секторами економіки, у процесі переосмислення були відкинуті. До «неокласиків» прийнято відносити таких економістів, як Р.Дж. Хоутрі та Ф.А. фон Хайек. За Хайеком «поводження» і «скорочення» виробничого процесу, який повинен характеризувати бізнес-цикли, пов'язані з коливаннями зайнятості, тому що заробітна плата не регулюється ринковими механізмами [7, с. 65].

Багато економістів між 1940 і 1970 рр. відмовилися від «класичної парадигми». Домінантною парадигмою цього періоду стала кейнсіанська теорія. Класична парадигма, вже з новими моделями, повернулася у 70-х і відтоді набувала різних форм, а саме монетаризму у 70-х роках, сучасної класичної моделі і нової класичної моделі [8, с. 567]. У середині 50-х років ХХ ст. кейнсіанський підхід до витрат виробництва та прибутку у вигляді IS-LM став в економічній течії головною парадигмою. Поступово стало зрозуміло, що різниця між так званими монетаристами та кейнсіанцями, чи теоретиками витрат виробництва і прибутку (IS-LM), насправді не будувалася на аналітичній основі, а більше пов'язана з різними поглядами на емпіричні засади [9, с. 507]. Аналізуючи трансмісійний механізм монетарних імпульсів, монетаристи стверджують, що зміна пропозиції впливає на економіку через різноманітні канали, як і відсоткова ставка впливає на інвестиції [4, с. 7]. На їхню думку, затримки у трансмісійному механізмі монетарних імпульсів, як правило, тривалі та мінливі [10, с. 561]. Якщо у приватному секторі ситуація стабільна, то існує ризик, що дискреційні дії макроекономічної політики будуть проциклічними. Найкраще, що може зробити держава (включаючи представників монетарного регулювання), – утримувати рівень зростання пропозиції грошей у межах вузького попередньо визначеного діапазону. У цьому разі мінімізується ймовірність виникнення будь-якого хвилювання [11, с. 2]. Згідно з точкою зору І. Фішера, у процесі інфляції відсоткові ставки є наслідком стрімкого зростання кількості грошей, та це

є менш чітко сформульована монетарна політика, ніж за стандартного аналізу IS-LM, що є результатом рестриктивної монетарної політики [12, с. 321]. Таке наголошення на довгостроковому періоді та прискіпливіша увага до очікувань також привертало увагу до кривої Філіпса та балансу плюсів і мінусів між інфляцією та рівнем безробіття. Первинна крива Філіпса залежить від даних очікувань інфляції. Спроба використати у своїх інтересах баланс плюсів і мінусів між інфляцією та безробіттям у кривій Філіпса для зростання зайнятості за рахунок більш високого рівня інфляції призведе не тільки до зростання інфляції, а й через деякий час до високих очікувань інфляції. Крива Філіпса зміщується вгору. Очікування пристосовуються до рівня інфляції, довгострокову криву Філіпса можна побудувати вертикально, на так званому природному рівні зайнятості (NRU). Так званий неінфляційний рівень безробіття (NIRU), чи рівень інфляції, який не провокує зростання рівня безробіття (NAIRU) [13, с. 96].

Ідею вертикальної довгострокової кривої Філіпса широко підтримують антимонетаристи, тоді як монетаристи вірять у те, що економіка – це механізм, який установлює рівновагу самостійно, хоча серед них є й ті, хто більш серйозно ставиться до рухів, що порушують рівновагу. В економіці, згідно з точкою зору монетаристів, можлива ситуація, за якої внаслідок дефляційного шоку, якщо уряд не вжив стабілізаційних заходів, крива Філіпса може зміститися праворуч. Монетаризм як варіант неокласичного синтезу базується на концепції загальної рівноваги Вальраса. У 70-х роках представники школи емпіричного аналізу запропонували концепцію, відому як «Сент-Луїзький монетаризм». Коротка версія їхньої моделі не припускала повної зайнятості в економіці. Монетаризм 70-х років, що був гібридом класичної та кейнсіанської парадигм, не запропонував жодної нової фундаментальної теорії, спонукав багатьох економістів відмовитися від кейнсіанських ідей. У 80-х роках йому на зміну прийшли ідеї, ближчі до класичної парадигми, що зрештою набули форми сучасної класичної парадигми [12, с. 367]. Найяскравіший представник монетаризму М. Фрідман повертається до фундаментальних принципів класичної теорії. Згідно з одним з них, ринкова економіка працює ефективно тільки за однієї умови: якщо уряд втручається у функціонування її механізмів якомога менше. Учений не заперечує хоча б незначного втручання уряду [13, с. 398]. Представники неоліберальних теорій, включаючи монетаристів, стверджували, що лише завдяки ринковим механізмам удалося подолати кризу після 1965 р. та 1974–1975 рр. Насправді ж, кризу було подолано завдяки втручанням кредитора останньої інстанції та ефективній фіскальній політиці. М. Фрідман відзначає, що єдиним очевидним аспектом інфляції є її зростання, позитивний ефект якого значно менший, ніж за оцінкою М. Кейнса. Він пояснює це тим, що між інфляцією, з одного боку, та економічним відновленням і зменшенням безробіття – з іншого, існує деяке відставання у часі, що негативно впливає на економічні наслідки та вимагає оцідного ставлення до інвестицій, обсяги яких зростають. Основні моделі монетарної економіки у книзі «Монетарна теорія та монетарна політика» описав К. Уолш [14, с. 154]. М. Фрідман зазначає, що боротьба з безробіттям за допомогою таких програм, як ефективні у короткочасовому періоді інфляційні проекти, у довгочасовій перспективі призведе до феномену стагфляції. Він стверджує, що стагфляція залишається невідворотною доти, доки зберігається природний рівень зайнятості, який можна зменшити у короткочасовому періоді, та це

коштуватиме чимало. Згідно з такою інтерпретацією, одним із головних чинників, який породжує інфляцію, є збільшення заробітної плати темпами, які перевищують зростання продуктивності праці, через що неминуче зростають ціни на товари та послуги, а це, своєю чергою, зрештою призводить до зростання інфляції та зайнятості, тоді як пропозиція робочої сили зменшується, а безробіття повертається до свого природного рівня [15, с. 91]. Якщо інфляція безпосередньо залежить від кількості грошей, поставлених на ринок, то у певній точці може статися розрив між існуючою грошовою масою та кількістю товарів і послуг. За таких умов економічна реконструкція потребує термінового відновлення балансу і підтримання розумного співвідношення між грошовою масою, товарами та послугами, а також визначення того, хто здійснюватиме контроль і вплив на грошову масу [16, с. 412; 17, с. 215].

Новаторські дослідження Р. Лукаса і Т. Саргента початку 80-х років були визнані «революцією раціональних очікувань», хоча багато хто ставився до них радше як до контрреволюції, що загрожувала падінням революційного режиму кейнсіанської економіки і переданням трону класичній династії економічної науки. Результатом цих розробок став напрям під назвою «нова класична економіка», чи «нова класична макроекономіка» [18, с. 328; 19, с. 636; 20, с. 215]. Одним із ключових постулатів нової класичної економіки є те, що ціни та заробітна платня саморегулюються ринком. Це положення не збігається з точкою зору Кейнса, який в основу своєї загальної теорії поклав положення про тверду заробітну плату та «вимушене безробіття». Іншою важливою ідеєю нової класичної економіки була нейтральність грошей, відсутність «реального» впливу на відносні ціни та розміщення ресурсів [1, с. 416; 21, с. 259]. Метою ранніх економічних моделей було створення монетарного бізнес-циклу. Для втілення цієї мети необхідно було взяти за основу положення парадигми Вальраса, припускаючи недосконалість інформації про ціни. Припускалося, що індивіди були більш обізнані щодо цін на продукти, які вони виробляють, аніж щодо цін на продукти, які вони купують. Таким чином, вони були схильні сплутувати рухи у загальному рівні цін (що не має значення) з рухами у відносних цінах (що має значення). На підставі інфляції індивіди доходять висновку про те, що відносні ціни на товари, які вони виробляють, будуть тимчасово високими, що стимулює їх збільшувати кількість використаного, вважаючи, що кількість випущеної продукції залежить від відхилення інфляції від її очікуваного рівня. Отже, припущення про недосконалість інформації було використане для того, щоб створити криву Фрідмана та Пхельса, яку було доповнено очікуваннями за версією кривої Філіпса [22, с. 681]. Критики цієї теорії стверджують, що непевність щодо рівня цін не може бути настільки великою, щоб призвести до суттєвих змін у виробництві та зайнятості, які спостерігаються впродовж бізнес-циклу [23, с. 41]. Емпіричні факти також не були сприятливими. Але не існує жодного переконливого свідчення, яке б пояснювало, чому цей підхід настільки широко був невизнаним [24, с. 415]. Прихильники нової класичної традиції спиралися на «реальну» теорію бізнес-циклів, яка виходить з припущення про те, що існують великі випадкові зміни у рівні технологічного прогресу. Через те, що ці зміни у технології призводять до змін у відносних цінах, індивіди раціонально розподіляють своє забезпечення робочою силою та своє споживання. Згідно із цією теорією, бізнес-цикл – природна та ефективна відповідь економіки на зміни технології виробництва. Е. Прескотт дійшов висновку, що економічні зміни є природними наслідками стандартних моде-

лей зростання [25, с. 118]. Теорія реальних бізнес-циклів гостро контрастує із поширеними у 60-х роках моделями [23, с. 41]: 1. Теорія реальних бізнес-циклів припускає, що в економіці відбуваються великі та несподівані зміни технології виробництва. Багато моделей реального бізнес-циклу пояснюють рецесію як період технологічного регресу, який обмежує технологічні можливості суспільства. Критики стверджують, що великі зміни у технології та особливо технологічний регрес неможливі. Більш прийнятною є думка про те, що технологічний прогрес здійснюється поступово. 2. Теорія реальних бізнес-циклів припускає, що зміни у зайнятості відображають зміни у кількості людей, які хочуть працювати. Оскільки зайнятість змінюється значною мірою у той самий час, як вирішальні чинники, які впливають на пропозицію робочої сили, а саме реальна заробітна плата та реальна відсоткова ставка, змінюються лише частково, для цих моделей необхідною умовою є те, щоб вільний час був взаємозамінним. Це припущення суперечить багатьом економічним концепціям пропозиції робочої сили, а також уявленням багатьох економістів про те, що високий рівень безробіття під час рецесії є здебільшого вимушеним. 3. Теорія реальних бізнес-циклів припускає, що монетарна політика не має відношення до економічних коливань. Перш ніж теорія реальних бізнес-циклів стала елементом дискурсу початку 80-х років, майже всі макроекономісти погодилися з тим, що гроші відіграють величезну роль. І хоча ще тривала дискусія стосовно спроможності систематичної монетарної політики стабілізувати економіку, загально визнаним було твердження про те, що погана монетарна політика може стати чинником дестабілізації [26, с. 215; 27, с. 481].

Новим класичним підходом до трактування бізнес-циклу є «теорія структурних зрушень», яка наголошує на тому, що розподіл робітників між секторами є досить витратним [28, с. 372]. Як і теорія «реальних бізнес-циклів», теорія «структурних зрушень» включає класичну дихотомію, незважаючи на монетарні хвилювання. Але на відміну від теорії реальних бізнес-циклів вона розпочинається з парадигми Л. Вальраса, припускаючи, що якщо робітник переміщується з одного сектору в інший, існує період безробіття, можливо, необхідний для того, щоб знайти роботу. Згідно з теорією «структурних зрушень», рецесії – це періоди, упродовж яких виникає більше галузевих шоків, і, таким чином, необхідною є галузева перебудова. Теорію «структурних зрушень» важко узгодити з економічними коливаннями, які відбуваються, оскільки у процесі галузевої перебудови неодмінно буде період із високим рівнем безробіття та низьким прибутком.

Унаслідок цього зменшується попит на продукти в усіх секторах. Отже, цілком можливо, що в період рецесії рівень зайнятості та переміщення робочої сили будуть низькими, навіть якщо рецесії спричинені необхідністю перерозподілити трудові сили між секторами [29, с. 15; 30, с. 13; 31, с. 785; 32, с. 16; 33, с. 166; 34, с. 591].

Щоб повно та об'єктивно вивчити вплив монетарної політики на рівень зайнятості, самих класичних концепцій недостатньо. Необхідно враховувати погляди сучасних учених. Сьогодні питання впливу політики ЄЦБ на зайнятість за умов фінансової кризи достатньо глибоко висвітлене у західній науковій літературі. Ж. Галі доповнив нову кейнсіанську модель, яка враховує нестабільність на ринку зайнятості та безробіття, новою змінною – участю на ринку праці. Ф. Енглер, використовуючи протилежну стандартну нову кейнсіанську модель для відкритої економіки з безробіттям, довів те, що ризик безробіття негативно впливає на працевлаштованих робіт-

ників, оскільки зростає ризик утратити робоче місце. О. Наполітано та А. Монтаньолі беруть за основу криву Філіппса та припускають, що на підставі дійсного рівня безробіття і NAIRU можна передбачити майбутні зміни у рівні інфляції. Використовуючи компонентну модель із фільтром Кальмана, вони обчислюють NAIRU для трьох європейських країн. Потім, використовуючи модель кому-тації Маркова, визначають, чи відповідальна за ці зміни європейська монетарна політика та чи відсоткова ставка розподіляється між країнами асиметрично. Л. Лаурейс, використовуючи протилежну стандартну нову кейнсіанську модель, яка включає негнучкі ціни та інші категорії, у тому числі фрикції у пошуку на ринку праці, інтегрує в неї зниження вартості людського капіталу під час безробіття. Отриманий ним результат засвідчує те, що гнучкий розподіл цін не є більш ефективним, навіть за умов дотримання положення Хосіоса. П. Беніньо запропонував просту нову кейнсіанську модель для двох періодів, яка може бути проілюстрована за допомогою кривих AS-AD.

Ж.Х. Поутіне та Г. Вермандель, побудувавши модель DSGE, що включає зовнішнє визначення кількості фірм, які працюють на ринку товарів із фінансовими незгодами через механізм фінансового акселератора, отримали три головні результати. По-перше, фінансові незгоди відіграють ключову роль у визначенні кількості нових фірм. По-друге, на відміну від дійсних макроекономічних шоків, за яких інвестиції у виробничі лінії та створення нових фірм рухаються у протилежному напрямі, фінансові шоки чинять сумарний вплив на два види діяльності, поглиблюючи макроекономічні негаразди. По-третє, критичний вплив фінансових чинників спостерігається, головне, у період, який відповідає народженню нових фірм. М. Качаторе, Дж. Фіорі та Ф. Гіроні побудували модель для двох країн Єврозони та США з різнорідними заводами, ендогенним вступом виробників і незгодами на ринку праці і дійшли висновку, що ринкові реформи в Єврозоні призведуть до збільшення кількості виробників, які захочуть увійти до неї, та до зменшення рівня безробіття по обидва боки Атлантичного океану, але водночас – до погіршення зовнішнього балансу в Європі щонайменше протягом деякого періоду. П.Р. Агенор та О. Кануто побудували дво-періодну трисекторну модель OLG із різнорідністю робочої сили, на підставі якої проаналізували канали, через які доступ до публічного капіталу може допомогти країні уникнути пастки зростання – із середнім рівнем доходу. У моделі висококваліфіковані та низькокваліфіковані робітники можуть працювати на виробництві кінцевих товарів, але тільки ті з них, хто має великі здібності та міцні навички, можуть працювати в інноваційному секторі. Х.Дж. Ротемберг, досліджуючи відмінності у документарному записі припинення дотримання двох головних цілей монетарної політики на 1923 р.: задоволення потреб бізнесу та запобігання спекулятивного кредиту, продемонстрував, як трапилося у 60-х роках, коли Федеральна резервна система, вперше припинила боротьбу проти інфляції перед загрозою виникнення рецесії. Необхідні відомості взяті з протоколів зустрічей комітету Федеральної резервної системи США [35, с. 479].

А. Цукерман, досліджуючи залежність між величиною, оберненою до цінової стабільності, та рівнем еластичності під час планування рівня інфляції систем з ідеальною та неідеальною репутацією [36, с. 497], запропонував декілька шляхів подолання проблем, які виникають унаслідок впливу цього чинника на монетарну політику. Він також дослідив вплив репутації на швидкість стабілізації рівня інфляції і дійшов висновку, що вища репутація асоційована з більш швидкою стабілізацією на всіх рівнях

параметра еластичності. Л. Кавалларі та С. Д'Аддона, вивчаючи роль плаваючих курсів валют як поглиначів шоку, коли торгівля включає у себе товари, якими торгували раніше (інтенсивна маржа), і товари, якими раніше не торгували (екстенсивна маржа) [37, с. 586], побудували панельну модель VAR, яка охоплює 23 розвинені економіки. Визначено, що пристосування до реальних шоків виникає, головне, під час екстенсивної маржі у фіксованих режимах, що посилює коливання у виробництві. Запропоновано модель із входом для фірм та ендогенним вибором експортерів, що викликає низку змін з очікуваними результатами. В. Льюїс і Р. Вінклер, використовуючи модель для двох країн із твердими цінами та мінливою кількістю виробників, проаналізували рух у виробництві, споживанні, інвестуванні та іноземному виробництві як відповідь на збільшення витрат держави. Результати показали, що існує відхилення між споживанням і входом фірми та що загалом надлишки невеликі. Й. Гетачев і С.Дж. Турновський дослідили вплив продуктивних витрат держави на взаємозв'язок між зростанням і нерівністю в економіці за умов шоків диверсифікованого виробництва та неоднорідного цільового капіталу [38, с. 625]. Припустивши існування нормального логарифмічного розподілу, вони отримали розв'язки замкненої форми, що описують динаміку рівноваги, і показали, як ефект державного інвестування впливає на динаміку рівноваги та зростання і нерівності, що значною мірою залежить від еластичності заміщення між приватним та публічним капіталом у виробництві. Це, своєю чергою, суттєво впливає на ставки максимізації зростання та добробуту державних інвестицій. Їх теоретичний аналіз доповнений числовим моделюванням, каліброваним для приблизного визначення продуктивних характеристик за реальною світовою економікою. Ж. Берк і Д.Н. Вейл, вивчаючи наслідки від старіння населення, показали, що «учительський мультиплікатор» може значно збільшити технологічну відсталість робочої сили [39, с. 664]. Вони представили як аналітичну, так і числову моделі, що описують перехід у середньому старінні людського капіталу зі зміною вікової структури протягом часу, а також більш детально дослідили питання технологічної сучасності робітників узагалі та вчителів зокрема.

Зважаючи на теоретичні засади вивчення впливу монетарної політики на зайнятість, можливо провести узагальнену класифікацію підходів із класичної та сучасної точок зору (табл. 1).

Із таблиці видно, що підходи до вивчення питання зазнали змін. Це пов'язано з технологічним прогресом, Четвертою промисловою революцією, зокрема Індустрією 4.0.

Висновки. Існують різні підходи до макроекономічного аналізу грошово-кредитної політики, що спираються на моделі класичної парадигми (модель Вальраса, класичні та неокласичні моделі), парадигми Кейнса (ідеї Кейнса, кейнсіанські моделі і нові кейнсіанські моделі) та сучасні точки зору.

Протягом раннього та пізнього етапів класичного періоду було не так багато дискусій щодо ролі відсоткової ставки та її впливу на внутрішні витрати, хоча у середині цього періоду ця тема набула більшої актуальності. У другій половині XIX ст., коли стали зрозумілими важливість відсоткової ставки та переміщення капіталу, останнє було вилучено з грошової дискусії. У теоретичному світі теорії фонду заробітної плати (на початковому етапі розвитку класичної економіки), коли всі інвестиції склалися з позичкових оборотних коштів для фінансування виплат заробітної плати, залежність між змінами грошової маси

Класифікація підходів до вивчення впливу монетарної політики на зайнятість

Точка зору	Головні елементи
Класична	– крива Філіпса (рівень інфляції, очікувана інфляція, рівень безробіття, природний рівень безробіття); – крива заробітної плати (реальна заробітна плата, зростаюча інфляція, рівень безробіття); – межа ставки заробітної плати та прибутку (реальна заробітна плата, ставка прибутку, коефіцієнт «капітал – праця»); – короткостроковий темп зросту (коефіцієнт природного приросту, ставка прибутку, коефіцієнт «капітал – праця»); – довгостроковий темп зросту (коефіцієнт природного приросту, ставка зростання населення, рівень технологічного прогресу); – довгостроковий граничний продукт капіталу (ставка зростання населення, рівень технологічного прогресу, ставка знецінення); – теорія реальних бізнес-циклів; – теорія «структурних» зрушень; – загальна теорія зайнятості
Сучасна	– теорія «пошуку та узгодження» (ставка заробітної плати, функція відповідності, безробіття, стан зайнятості та безробітності, переговорна сила робітника, швидкість працевлаштування); – закон Оукена (ВВП, рівень безробіття); – функція корисності; – динаміка працевлаштування; – асиметричні шоки (інфляція, безробіття); – більшість західних учених під час вивчення питання зайнятості та впливу монетарної політики на неї включають до моделей такі показники: відсоткова ставка, інфляція, стан технологій, інновації, базова та просунута інфраструктура, різниці у виробництві, продуктивність, трудові зусилля, трудовий капітал, заробітна плата, ціни

Джерело: складено автором

і змінами у витратах стала дуже щільною. Така ж сама ситуація спостерігалася у другій половині сторіччя у сфері слаборозвинених внутрішніх цінних паперів і фондів ринків. Саме це й є важливим, якщо існують дрібнобанківські резерви і пропозиція грошей не змінюється відповідно до зовнішнього балансу, оскільки фактичний обсяг кредиту більш чутливий до попиту на кредит.

Теорія зайнятості за суттю була аналізом ринку праці та включала припущення про рівновагу, яку держава представляє як повну зайнятість. Традиційний класичний набір ідей не охоплював теорію безробіття або варіацій у сукупній зайнятості, крім тих змін, що відбувалися на довгострокових рівнях. Отже, науковці не володіли теорією відхилення від рівня безробіття і виходу з рівня повної зайнятості. Попри це ще одним складником традиційних класичних уявлень було пояснення бізнес-циклу, згідно з яким коливання в економічній активності були реакцією на реальні або монетарні шоки, тобто такі пояснення неявно передбачали відхилення від повної зайнятості.

Традиційному класичному підходу не вистачало інтеграції його мікроекономічної основи теорії зайнятості та виробництва з його поясненнями бізнес-циклу, а також поєднання кількісної теорії і теорії позикових коштів. Також йому бракувало макроекономічної основи та чіткого трактування сукупного попиту на товари.

Виходячи з кейнсіанського трактування грошей, доходимо висновку, що перспектива отримання непевного прибутку від інвестицій негативно впливає на інвесто-

рів, переконуючи їх зберегти ті ресурси, які вони мають на руках, до кращих часів. Подібний погляд на майбутнє також перешкоджає споживанню, тому що населення прагне заощадити на «чорний день». Безпосереднім ефектом такої поведінки є зменшення обсягів виробництва і збільшення безробіття.

Для всіх практичних цілей концепція Вальраса є досить переконливим утіленням стану речей у реальному світі. Якщо приватний сектор залишатиметься стабільним, що гарантує повну зайнятість після шоку, а також стабільну функцію грошей і попиту, то із цього випливає, що зміна у пропозиції грошей після перехідного періоду може вплинути тільки на інфляцію.

Для дослідження питання зайнятості у кризовий період, необхідно вивчити теорії бізнес-циклів. Перевагами моделей реального бізнес-циклу є те, що вони досить прості та одночасно твердо базуються на мікроекономічних принципах. Здебільшого вони є стандартними позачасовими моделями загальної рівноваги, які часто застосовуються під час вивчення економічного зростання, лише дещо вдосконалені з урахуванням випадкових змін у технології. Ці моделі досить добре імітують поведінку важливих економічних часових рядів.

Сьогодні під час аналізу впливу монетарної політики на зайнятість необхідно брати до уваги стан технологій та інновацій, розвиненість інфраструктури та продуктивність робочої сили, що тісно пов'язана з рівнем освіти кандидатів, представлених на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Niehans J. Classical monetary theory, new and old. *Journal of Money, Credit and Banking*. 1987. Т. 19. № 4. Р. 409–424.
2. Козюк В.В. Вплив відкритості економіки на характер зв'язку між інфляцією та безробіттям. *Фінанси України*. 2007. № 12. С. 17–26.
3. Монетарний трансмісійний механізм в Україні : науково-аналітичні матеріали / В.І. Міщенко та ін. Київ : Нац. банк України, Центр наук. дослідж., 2008. Вип. 9. 144 с.
4. A guide to international monetary economics / H. Visser et al. Northampton : Edward Elgar Publishing, 1995. 272 p.
5. Vaubel R., A. Bergh A history of thought on institutional competition / R. Hoijer, (Eds.) *Institutional Competition*, Cheltenham : Elgar. 2008. P. 29–66.
6. European Central Bank. Background Studies for the ECB's Evaluation of Its Monetary Policy Strategy / red. G. Coenen, O. Issing ; European Central Bank. 2003. 337 p.
7. Palley T.I. Macroeconomics and monetary policy: Competing theoretical frameworks. *Journal of Post Keynesian Economics*. 2007. Т. 30. № 1. Р. 61–78.

8. Handa J. Monetary Economics. 2nd ed. London : Taylor Francis Ltd, 2009. 872 p.
9. Benigno P. New-Keynesian economics: An AS-AD view. *Research in Economics*. 2015. T. 69. № 4. P. 503–524.
10. Cacciatore M., Fiori G., Ghironi F. The domestic and international effects of euro area market reforms. *Research in Economics*. 2015. T. 69. № 4. P. 555–581.
11. Wen Y. Monetary Policy's Effects on Unemployment. *Economic SYNOPSIS*. 2011. №10.
12. Friedman M.A. Do old fallacies ever die? *Journal of Economic Literature*. 1992. Vol. 30. Iss. 4. P. 2129–2132.
13. Walsh C.E. Monetary theory and policy. Cambridge : MIT press, 2010. 640 p.
14. Economic Theory And Monetary Policy / Diana Viorica L. et al. *Business&Leadership*. 2012. T. 1. № 9. P. 87–100.
15. Mankiw N.G., Romer D., Weil D.N. A contribution to the empirics of economic growth. *National Bureau of Economic Research*. 1990. № 3541. P. 407–437.
16. Mercier P. The concrete Euro: implementing monetary policy in the Euro area / F. Papadia (ed.). Oxford : Oxford University Press, 2011. 418 p.
17. Lucas R.E. Some international evidence on output-inflation tradeoffs. *The American Economic Review*. 1973. T. 63. № 3. P. 326–334.
18. Sargent T.J. The observational equivalence of natural and unnatural rate theories of macroeconomics. *Journal of Political Economy*. 1976. T. 84. № 3. P. 631–640.
19. Sargent T.J. Rational expectations and econometric practice / R.E. Lucas (ed.). Minneapolis : Univ Of Minnesota Press, 1981. T. 2. 408 p.
20. Altonji J.G., Paxson C. Labor supply preferences, hours constraints, and hours-wage tradeoffs. *Journal of Labor Economics*. 1988. Vol. 6. № 2. P. 254–286.
21. Phelps E.S. Money-wage dynamics and labor-market equilibrium. *The Journal of Political Economy*. 1968. P. 678–711.
22. Long Jr J.B., Plosser C.I. Real business cycles. *The Journal of Political Economy*. 1983. P. 39–69.
23. Mankiw N.G., Romer D., Weil D.N. A contribution to the empirics of economic growth. *National Bureau of Economic Research*. 1990. № 3541. P. 407–437.
24. Klammer A. The new classical macroeconomics: conversations with the new classical economists and their opponents. Brighton : Wheatsheaf Books, 1984. 265 p.
25. Lenz T. EU normative power and regionalism: Ideational diffusion and its limits. *Cooperation and Conflict*. 2013. T. 48. № 2. P. 211–228.
26. Langot F., Cheron A. Labor market search and real business cycles: reconciling Nash bargaining with the real wage dynamics. *Review of Economic Dynamics*. 2004. T. 7. № 2. P. 476–493.
27. King R.G., Plosser C.I. Money, credit, and prices in a real business cycle. *The American Economic Review*. 1984. T. 74. № 3. P. 363–380.
28. Krueger A.B. Summers L.H. Reflections on the inter-industry wage structure. Cambridge : Working Paper, 1986. 51 p.
29. Laidler, David. What Do We Really Know about Monetary Policy? *Australian Economic Papers*, Wiley Blackwell. 1986. Vol. 25(46). P. 1–16.
30. Lilien D.M. Sectoral shifts and cyclical unemployment. *The Journal of Political Economy*. 1982. P. 777–793.
31. Prescott E.C. Theory ahead of business-cycle measurement. *CarnegieRochester conference series on public policy*. North-Holland, 1986. T. 25. P. 11–44.
32. Smets F., Wouters R. Comparing shocks and frictions in US and euro area business cycles: a Bayesian DSGE approach. *Journal of Applied Econometrics*. 2005. T. 20. № 2. P. 161–183.
33. Smets F., Wouters R. Shocks and frictions in US business cycles: A Bayesian DSGE approach. *The American Economic Review*. 2007. T. 97. № 3. P. 586–606.
34. Rotemberg J.J. The Federal Reserve's abandonment of its 1923 objectives of monetary policy. *Research in Economics*. 2015. T. 69. № 4. P. 475–493.
35. Cukierman A. The choice of flexibility in targeting inflation during normal times and during disinflations. *Research in Economics*. 2015. T. 69. № 4. P. 494–502.
36. Exchange rates as shock absorbers: The role of export margins / L. Cavallari et al. *Research in Economics*. 2015. T. 69. № 4. P. 582–602.
37. Getachew Y.Y., Turnovsky S.J. Productive government spending and its consequences for the growth- inequality tradeoff. *Research in Economics*. 2015. T. 69. № 4. P. 621–640.
38. Berk J., Weil D.N. Old teachers, old ideas, and the effect of population aging on economic growth. *Research in Economics*. 2015. T. 69. № 4. P. 661–670.
39. Schettkat R., Sun R. Monetary policy and European unemployment. *Oxford Review of Economic Policy*. 2009. T. 25. № 1. P. 94–108.

References:

1. Niehans J. Classical monetary theory, new and old. *Journal of Money, Credit and Banking*. 1987. T. 19, no. 4, pp. 409–424.
2. Kozyuk V. V. (2007) Vplyv vidkrytosti ekonomiky na kharakter zvyazky mizh inflazieju ta bezrobyttam [Influence of openness of economy on the character of connection between inflation and unemployment]. *Finance of Ukraine*, no. 12, pp. 17–26.
3. Mischenko V. I. (2008) Monetarny transmissiyniy mekhanizm v Ukrayini: naykovo-analitychni materialy [Monetary transmission mechanism in Ukraine: scientific analytical materials]. *National Bank of Ukraine, Center of scientific research*, no. 9, 144 p.
4. A guide to international monetary economics / H. Visser et al. Northampton: Edward Elgar Publishing, 1995. 272 p.
5. Vaubel R., A. Bergh A history of thought on institutional competition / R. Hoiijer, (Eds.) Institutional Competition, Cheltenham: Elgar. 2008. P. 29–66.
6. European Central Bank. Background Studies for the ECB's Evaluation of Its Monetary Policy Strategy / red. G. Coenen, O. Issing; European Central Bank. 2003. 337 p.
7. Palley T. I. Macroeconomics and monetary policy: Competing theoretical frameworks. *Journal of Post Keynesian Economics*. 2007. T. 30, no. 1, pp. 61–78.
8. Handa J. Monetary Economics. 2nd ed. London: Taylor Francis Ltd, 2009. 872 p.

9. Benigno P. New-Keynesian economics: An AS-AD view. *Research in Economics*. 2015. Т. 69, no. 4, pp. 503–524.
10. Cacciatore M., Fiori G., Ghironi F. The domestic and international effects of euro area market reforms. *Research in Economics*. 2015. Т. 69, no. 4, pp. 555–581.
11. Wen Y. Monetary Policy's Effects on Unemployment. *Economic SYNOPSES*, 2011, no.10.
12. Friedman M.A. Do old fallacies ever die? *Journal of Economic Literature*. 1992. Vol. 30, iss. 4, pp. 2129–2132.
13. Walsh C.E. Monetary theory and policy. Cambridge : MIT press, 2010. 640 p.
14. Economic Theory And Monetary Policy / Diana Viorica L. et al. *Business&Leadership*. 2012. Т. 1, no. 9, pp. 87–100.
15. Mankiw N.G., Romer D., Weil D.N. A contribution to the empirics of economic growth. *National Bureau of Economic Research*. 1990, no. 3541, pp. 407–437.
16. Mercier P. The concrete Euro: implementing monetary policy in the Euro area / F. Papadia (ed.). Oxford: Oxford University Press, 2011. 418 p.
17. Lucas R.E. Some international evidence on output-inflation tradeoffs. *The American Economic Review*. 1973. Т. 63, no. 3, pp. 326–334.
18. Sargent T.J. The observational equivalence of natural and unnatural rate theories of macroeconomics. *Journal of Political Economy*. 1976. Т. 84, no. 3, pp. 631–640.
19. Sargent T.J. Rational expectations and econometric practice / R.E. Lucas (ed.). Minneapolis: Univ Of Minnesota Press, 1981. Т. 2, 408 p.
20. Altonji J.G., Paxson C. Labor supply preferences, hours constraints, and hours-wage tradeoffs. *Journal of Labor Economics*. 1988. Vol. 6, no. 2, pp. 254–286.
21. Phelps E.S. Money-wage dynamics and labor-market equilibrium. *The Journal of Political Economy*. 1968. P. 678–711.
22. Long Jr J.B., Plosser C.I. Real business cycles. *The Journal of Political Economy*. 1983. P. 39–69.
23. Mankiw N.G., Romer D., Weil D.N. A contribution to the empirics of economic growth. *National Bureau of Economic Research*. 1990, no. 3541, pp. 407–437.
24. Klamer A. The new classical macroeconomics: conversations with the new classical economists and their opponents. Brighton: Wheatsheaf Books, 1984. 265 p.
25. Lenz T. EU normative power and regionalism: Ideational diffusion and its limits. *Cooperation and Conflict*. 2013. Т. 48, no. 2, pp. 211–228.
26. Langot F., Cheron A. Labor market search and real business cycles: reconciling Nash bargaining with the real wage dynamics. *Review of Economic Dynamics*. 2004. Т. 7, no. 2, pp. 476–493.
27. King R.G., Plosser C.I. Money, credit, and prices in a real business cycle. *The American Economic Review*. 1984. Т. 74, no. 3, pp. 363–380.
28. Krueger A.B. Summers L.H. Reflections on the inter-industry wage structure. Cambridge: Working Paper, 1986. 51 p.
29. Laidler, David. What Do We Really Know about Monetary Policy? *Australian Economic Papers*, Wiley Blackwell. 1986. Vol. 25(46), pp. 1–16.
30. Lilien D.M. Sectoral shifts and cyclical unemployment. *The Journal of Political Economy*. 1982. P. 777–793.
31. Prescott E.C. Theory ahead of business-cycle measurement. *CarnegieRochester conference series on public policy*. North-Holland, 1986. Т. 25, pp. 11–44.
32. Smets F., Wouters R. Comparing shocks and frictions in US and euro area business cycles: a Bayesian DSGE approach. *Journal of Applied Econometrics*. 2005. Т. 20, no. 2, pp. 161–183.
33. Smets F., Wouters R. Shocks and frictions in US business cycles: A Bayesian DSGE approach. *The American Economic Review*. 2007. Т. 97, no. 3, pp. 586–606.
34. Rotemberg J.J. The Federal Reserve's abandonment of its 1923 objectives of monetary policy. *Research in Economics*. 2015. Т. 69, no. 4, pp. 475–493.
35. Cukierman A. The choice of flexibility in targeting inflation during normal times and during disinflations. *Research in Economics*. 2015. Т. 69, no. 4, pp. 494–502.
36. Exchange rates as shock absorbers: The role of export margins / L. Cavallari et al. *Research in Economics*. 2015. Т. 69, no. 4, pp. 582–602.
37. Getachew Y.Y., Turnovsky S.J. Productive government spending and its consequences for the growth- inequality tradeoff. *Research in Economics*. 2015. Т. 69, no. 4, pp. 621–640.
38. Berk J., Weil D.N. Old teachers, old ideas, and the effect of population aging on economic growth. *Research in Economics*. 2015. Т. 69, no. 4, pp. 661–670.
39. Schettkat R., Sun R. Monetary policy and European unemployment. *Oxford Review of Economic Policy*. 2009. Т. 25, no. 1, pp. 94–108.

ЭВОЛЮЦИЯ КЛАССИЧЕСКИХ И СОВРЕМЕННЫХ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ К ИЗУЧЕНИЮ ВОПРОСА О ВЛИЯНИИ МОНЕТАРНОЙ ПОЛИТИКИ НА УРОВЕНЬ ЗАНЯТОСТИ

Аннотация. В работе проанализирована эволюция взглядов классических и современных теоретических подходов к изучению вопроса о влиянии монетарной политики на уровень занятости с помощью исторического метода исследования. Определены главные течения, точки зрения и основные показатели, которые использовались для изучения вопроса влияния монетарной политики на занятость, в историческом контексте. В работе также представлена информация об использовании классических инструментов монетарной политики странами и центральными банками во время кризиса. Дана сравнительная характеристика элементов классического и современного подходов к изучению влияния монетарной политики на занятость в форме таблицы. На основе изложенного материала сделаны выводы и даны рекомендации по дальнейшему изучению вопроса влияния монетарной политики на занятость.

Ключевые слова: монетарная политика, занятость, теоретические подходы, европейский центральный банк, инфляция, безработица, технологии, бизнес-циклы.

EVOLUTION OF CLASSICAL AND MODERN THEORETICAL APPROACHES TO THE STUDY OF MONETARY POLICY INFLUENCE ON THE EMPLOYMENT LEVEL

Summary. In the times of global instability and crises the role of government has gained more importance, especially its institutional power. The world after pandemic will rely even more on the governments even when tackling unemployment. Monetary policy is one of the powerful instruments that can be used for this scope. The article provides an important theoretical base to the study of the problem of influence of monetary policy on unemployment level. A comparative framework to the analysis of the issue outlined above based on foreign studies and research is a crucial element in constructing a theoretical basis for conduction of research and obtaining practical results for Ukraine. Presented work provides an important source of information to the study of unemployment. An importance of business cycles, labor force productivity and developed infrastructure is emphasized. An evolution of views of classical and modern theoretical approaches to studying the impact of monetary policy on the level of employment using a historical research method is presented. The main trends, points of view and main indicators that were used to study the question of monetary policy impact on employment in a historical context are determined. The paper also provides information on the use of classical instruments of monetary policy by countries and central banks during crisis. A comparative characteristic of elements of classical and modern approaches to study of the influence of monetary policy on employment is represented in the form of a table. The following study is an important source of information for Ukrainian science in development of approach towards the analysis of problem of unemployment and finding the ways of tackling it using the monetary policy mechanisms. The following article provides various viewpoints and approaches, outlines main theories, elements and variables taken into account when analyzing the effect of monetary policy measures on employment level. Based on the material provided, this paper is finalized with conclusions and recommendations for further study of the question of monetary policy impact on employment.

Key words: monetary policy, employment, theoretical approaches, European Central Bank, inflation, unemployment, technology, business cycles.